محمدی، مهدی؛ فلسفین، سکینه؛ خویدکی، سمانه (۱۳۹۷). بررسی دیدگاه متخصصان در ارتباط با گروه‌بندی سنی رایج در کتاب‌های کودکان و نوجوانان کشور. *پژوهشنامه کتابداری واطلاع‌رسانی*، ۸ (۱)، ۱۵۹- ۱۷۷.

بررسی دیدگاه متخصصان در ارتباط با گروه‌بندی سنی رایج در کتاب‌های کودکان و نوجوانان کشور

مهدی محمدی[۱]، سکینه فلسفین[۲]، سمانه خویدکی[۳]

تاریخ دریافت: ۱۳۹۶/۰۸/۱۰ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۶/۱۱/۱۴ DOI: 10.22067/riis.v7i2.68102

چکیده

مقدمه: پژوهش حاضر با هدف مطالعه نظرات متخصصین حوزه ادبیات کودک در خصوص گروه‌بندی سنی رایج در کتاب‌های کودکان و نوجوانان صورت گرفته است.

روش‌شناسی: این پژوهش با استفاده از روش پیمایشی و با رویکرد توصیفی انجام شده است. جامعه آماری آن‌را ۱۰۵ نفر از نویسندگان، تصویرگران، ناشران، پژوهشگران و کارشناس ادبیات کودکان و نوجوانان تشکیل می‌دهند. برای گردآوری داده‌ها از ابزار پرسشنامه محقق ساخته استفاده شده است.

یافته‌ها: یافته‌های پژوهش نشان داد که ۳۵/۲ درصد پاسخ‌گویان موافق گروه‌بندی سنی و ۵۹ درصد گروه‌بندی سنی موجود را نامناسب دانسته و با آن مخالف بودند. ۶۵ درصد پاسخ‌گویان در ارتباط با نقش گروه‌بندی سنی در فرایند تألیف آثار کودکان و نوجوانان موافق بودند و همچنین ۵۸ درصد آنها درباره تأثیر گروه‌بندی سنی در عرضه و فروش کتاب کودک موافق بوده‌اند. اکثریت پاسخ‌گویان بر بازنگری و تجدیدنظر در گروه‌بندی سنی تأکید دارند.

نتیجه‌گیری: در مورد گروه‌سنی رایج در کشور دیدگاه‌های مخالف و موافقی وجود دارد و برخی آن را کارآمد و عده‌ای دیگر ناکارآمد دانسته‌اند. اما پژوهش علمی که این موضوع را از دیدگاه خبرگان فعال در عرصه‌های مختلف از جمله نویسندگان، شاعران، تصویرگران و ... بپردازد صورت نگرفته بود. این پژوهش با بررسی موضوع از دیدگاه صاحب‌نظران مطرح به این نتیجه دست یافت که گروه سنی رایج علیرغم کمک‌های شایانی که برای نویسندگان و شاعران، ناشران و خوانندگان کتاب‌های کودک می‌کند متناسب با شرایط فعلی نیست و لازم است کمیته‌ای متشکل از صاحب‌نظران عرصه‌های مختلف از جمله ادبیات کودکان، روانشناسان، متخصصان تعلیم و تربیت، تصویرگران، کتابداران و سایر عرصه‌های مرتبط تشکیل شده و در راستای پاسخ‌گویی به نیاز زمان تغییرات اساسی در آن بوجود آورند.

کلیدواژه‌ها: گروه‌بندی سنی، کودک و نوجوان، گروه‌بندی سنی رایج کشور.

---

۱. عضو هیأت علمی گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه قم (نویسنده مسئول)، mahdi.mohammadi203@gmail.com

۲. دانشجوی دکتری گروه علم اطلاعات و دانش شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات تهران، تهران، ایران، fsokaineh@yahoo.com

۳. کارشناسی ارشد علم اطلاعات و دانش‌شناسی، samaneh.kh1389@gmail.com

مقدمه

یکی از شاخص‌های رشد و پیشرفت فرهنگی هر کشور، سرانه مطالعه و کتاب‌خوانی است و عادت به مطالعه باید در دوران کودکی شکل بگیرد و در ایجاد عادت به مطالعه و خواندن، خانواده، مدرسه، کتابخانه‌های عمومی، ناشران و سایر رسانه‌های جمعی نقش تعیین‌کننده دارند (قزل‌ایاغ، ۱۳۸۵).

کتاب‌های کودکان باید مطابق با اصول واقعیت‌های زندگی کودک تهیه شود و لازم است از نظر چاپ و ارزش‌های هنری متناسب با نیازهای آنان باشد (Aslan, 2016). ازجمله مباحثی که در این ارتباط باید مدنظر قرار داد این است که کودک یا نوجوان برای پشت سرگذاشتن از هر مرحله رشد، به کتاب ویژه‌ای نیازمند است (اعتمادی، کوکبی، و معرف زاده، ۱۳۸۸).

این منابع باید به‌گونه‌ای باشند که به کودکان آموزش‌های لازم را ارائه کرده و آنها را برای زندگی طولانی آماده کند (McGuire, 2016).

طبقه‌بندی کتاب‌های کودکان و نوجوانان نقشی مؤثری در راهنمایی مربیان، کتابداران، والدین و کودکان و نوجوانان در انتخاب کتاب مناسب دارد. گرچه نظام آموزش و پرورش به‌عنوان نهادی رسمی مسئولیت انتقال اطلاعات و دانش را در همه زمینه‌ها را دارد، لکن این دو گروه سنی همچون سایر اقشار اجتماعی بسیاری از مهارت‌های زندگی را از طریق منابع غیررسمی همچون کتاب‌های غیردرسی کسب می‌کنند. منابعی که حتی قبل از ورود به آموزش رسمی با آن تعامل دارند. برخلاف کتاب‌های درسی که محتوای بر مبنای اهداف آموزش و پرورش و اصول خاصی بر یادگیری به‌صورت هماهنگ طبقه‌بندی و تدوین می‌شوند، طبقه‌بندی کتاب‌های غیردرسی متولی خاصی نداشته و این امر باعث شده ناشران این کتاب‌ها با استفاده از رویکردهای مختلف نظری به طبقه‌بندی کتاب‌ها اقدام نمایند (شاوردی، ۱۳۹۴).

نورتون[1] و نورتون (۱۳۸۲) در این خصوص معتقدند که ویژگی‌های رشد در اغلب کودکان و نوجوانان در مقطع سنی خاصی بروز می‌نماید، شناخت و عنایت به این تغییرات و ویژگی‌ها در هر مرحله از رشد، سرنخ‌هایی را برای شناخت ادبیات و کتاب‌های داستانی مناسب آنها به دست می‌دهد. از این‌رو، مراکز تخصصی ادبیات کودکان و نوجوانان کشورمان به‌طور اخص کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان در سال ۱۳۶۸ گروه‌بندی زیر را برای دسته‌بندی کتاب‌های کودکان و نوجوانان به کاربرد که از سوی ناشران نیز برای تعیین سطح کتاب‌ها به‌کار گرفته شد:

- گروه الف: سال‌های قبل از دبستان.

1. Norton

- گروه ب: سال‌های آغاز دبستان (کلاس‌های اول، دوم و سوم)
- گروه ج: سال‌های پایان دبستان (کلاس‌های چهارم و پنجم)
- گروه د: دوره‌ی راهنمایی.
- گروه هـ: سال‌های دبیرستان.

این طبقه‌بندی ظاهراً مدتی بعد، دچار تغییر و اصلاح شد. بدین ترتیب که «گروه سنی الف» دربرگیرنده دوره آمادگی و سال اول دبستان و «گروه ب» شامل سال‌های دوم و سوم دبستان شد (ویکی پدیا[1]، ۲۰۱۳). برای گروه‌بندی سنی کارکردهای متفاوتی را برشمردند که یکی از آنها کمک به انتخاب کتاب از سوی والدین و خوانندگان است. آقاگل‌زاده و رضوی‌زاده (۱۳۹۲) نیز معتقدند که ادبیات کودکان براساس سن به بخش‌های مختلفی تقسیم می‌شود تا نوع داستان‌هایی که برای کودکان مختلف خلق یا بیان می‌شود متناسب با سن و رشد ذهنی، آموزشی، زبانی، و علاقه‌های آنها باشد.

از کارکردهای دیگر گروه‌بندی سنی، کمک به تصویرگران در تصویرگری کتاب‌های کودکان و رنگ‌های به‌کار رفته در طراحی تصاویر اشاره کرد. اولین نکته‌ای که در تصویرگری کتاب کودک مطرح است، توجه به ویژگی‌های خاص مخاطبان آن است (خانی اوشانی، ۱۳۹۲). در تصویرگری کتاب کودک حتی باید به کاربرد رنگ‌ها توجه بیشتری گردد چراکه هرچه سن کودک کوچک‌تر باشد، باید از تعداد رنگ‌ها محدودتر و ملایم‌تر استفاده شود. با بالا رفتن سن مخاطب، پیچیدگی کار با رنگ افزایش می‌یابد (انواری، ۱۳۸۳). حافظی (۱۳۸۰) به بُعدی دیگر از گروه‌بندی سنی پرداخته و معتقد است که هر کودک عادی و طبیعی، مراحل مختلف رشد را به ترتیب، یکی پس از دیگری طی می‌کند، اما سن تقویمی همه کودکان در گذر از آن مراحل، لزوماً یکسان نیست. تفاوت‌های فردی و اختلافات جنسی، نقش تعیین‌کننده‌ای در این زمینه دارد. هم‌چنین یک کودک ممکن است کیفیتی از کیفیات یک مرحله را زودتر از کودکان همسال پشت سر بگذارد. بنابراین، گروه‌بندی سنی در نگارش یا انتخاب متون ادبیات کودک، امری است نسبی و گروه‌بندی سنی بیشتر جنبه توزیعی و تجاری دارد و کار عرضه به بازار را آسان می‌کند. با توجه به آنچه که گذشت، کارکردهای گروه سنی در موارد زیر حائز اهمیت دانست:

۱. کمک به نویسندگان و شاعران در تهیه اثری متناسب با سطح درک و فهم، علاقه و نیازهای کودکان: موافقان گروه‌بندی سنی یکی از کارکردهای آن‌را کمک به نویسندگان جهت تهیه اثری متناسب با

1. http://fa.wikipedia.org/wiki/

درک و فهم مخاطب اثر عنوان کردند که در پرسشنامه این پژوهش سؤالاتی در این خصوص در نظر گرفته شده بود و سعی کردیم نظر متخصصان را در این زمینه جویا شویم.

۲. کمک به تصویرگران در تهیه اثری متناسب با سطح درک و فهم علاقه و نیازهای کودکان: همان‌طور که برای نویسندگان لازم هست اثری را متناسب با نیازهای مخاطب بنویسید، تصویرگران نیز لازم است در تصویرگری اثر نیازها و شرایط فرهنگی حاکم بر جامعه را مدنظر قرار دهند و تصویر متناسب با آن‌را تهیه کنند. در ادامه، با دیدگاه‌های صاحب‌نظران در این خصوص بیشتر آشنا خواهیم شد.

۳. کمک به ناشران در تهیه اثری متناسب با سطح درک و فهم علایق و نیازهای کودکان: در مورد ناشران دیدگاه‌های متفاوتی وجود دارد. برخی از کارشناسان معتقدند که عده‌ای از ناشران در چاپ و انتشار کتاب به رسالت‌های فرهنگی ناشر توجه دارند و اما عده‌ای به منافع مادی و میزان استقبال بازار از آثار منتشر شده توجه دارند که در پرسشنامه سؤالاتی در زمینه تأثیر گروه‌بندی سنی بر فعالیت ناشر از دیدگاه صاحب‌نظران اختصاص یافته بود.

۴. کمک به والدین و خوانندگان و خریداران در تهیه و خرید کتاب: همان‌طور که تحقیقات صورت گرفته نشان می‌دهد، والدین و کودکان در هنگام انتخاب کتاب به گروه‌بندی سنی کتاب‌ها توجه دارند (نوکاریزی و ضیغمی، ۱۳۹۲). در ادامه سعی شده نظر متخصصان حوزه ادبیات کودک در خصوص کمک گروه‌بندی سنی برای خانواده در انتخاب کتاب مناسب برای فرزندان خود انعکاس یابد.

با توجه به ویژگی‌ها و نکات مثبت گروه‌بندی سنی که در بالا اشاره شد، کارشناسان، ناشران و نویسندگان گاه به گروه‌بندی ارائه شده، نقدهایی را وارد می‌کنند و آن‌را ناکارآمد عنوان می‌کنند. به‌طوری که فروشگاه‌های آنلاین کتاب کودکان و نوجوان از جمله هُدهُد، از گروه‌بندی سنی دیگری در فروشگاه خود برای معرفی کتاب استفاده کرده‌اند. از جمله انتقادات به گروه‌بندی سنی فعلی عدم توجه به گروه‌بندی کودکان زیر ۶ سال است. از دیگر ایرادات وارده بر آن، تأکید بر مراحل رشد کودک است. هر چند این تقسیم‌بندی برگرفته از نظریات پیاژه است اما برخی از محققان آن‌را بسیار قدیمی و ناکارآمد می‌دانند. ناصری در این خصوص معتقد است که تقسیم‌بندی انجام شده مربوط به زمانی است که اندیشه‌های ژان پیاژه در محیط دانشگاه‌های ما حاکم بود، که تنها اطلاعاتی از رشد شناختی کودک در اختیار ما قرار می‌دهد (مخاطب شناسی در تصویرگری کتاب کودک، ۱۳۹۳). از این‌رو، نوشته حاضر درصدد است تا روشن کند که نظر متخصصان حوزه ادبیات کودکان و نوجوانان اعم از نویسندگان، شاعران، تصویرگران و ناشران و...در ارتباط با گروه‌بندی سنی رایج در کشورمان چیست؟ انتظار می‌رود با

بررسی نظرهای کارشناسان و ناشران، نقاط قوت و ضعف آن مشخص شده و زمینه لازم برای تدوین سیاست‌گذاری‌های کلان فراهم گردد. برای رسیدن به این هدف، سؤال‌های زیر در نظر گرفته شده است:

۱. دیدگاه متخصصان حوزه ادبیات کودک در ارتباط با گروه‌بندی سنی رایج کشور چیست؟
۲. به‌نظر متخصصان حوزه ادبیات کودک مسائل و مشکلات گروه‌بندی سنی رایج چیست؟
۳. پیشنهادهای متخصصان حوزه ادبیات کودک برای گروه‌بندی سنی رایج چیست؟

روش‌شناسی

پژوهش حاضر از نوع پژوهش‌های کاربردی است که با روش پیمایشی توصیفی انجام شده است. جامعه آماری این پژوهش را ۱۰۵ نفر از نویسندگان، تصویرگران، ناشران، پژوهشگران و کارشناسان ادبیات کودکان تشکیل می‌دهند و برای شناسایی اعضای جامعه تحقیق، به وب‌سایت مراکز تخصصی از جمله وب‌سایت انجمن نویسندگان کودکان و نوجوانان[1] مراجعه شد و افراد مدنظر شناسایی و انتخاب شدند. علاوه بر این، از وب‌سایت انجمن ناشران کودک و نوجوان[2] ۱۱۰ نفر از افراد حائز شرایط شناسایی شدند. در ادامه از وب‌سایت ناشران ایرانی[3] اطلاعات ۴۲ ناشر فعال در عرصه کتاب کودک و نوجوان شناسایی شدند و به‌منظور مطالعه دیدگاه پژوهشگران حوزه ادبیات کودک، محققان در سمینار همایش «دوسالانه ادبیات کودک و مطالعات کودکی» و دیگر همایش‌های مربوط به ادبیات کودک و نوجوان حاضر شده و پرسشنامه را بین افراد صاحب‌نظر توزیع کردند که تعداد ۳۰ نفر پژوهشگر برجسته با محققان همکاری کردند. در مجموع در فرآیند شناسایی افراد مدنظر از گروه‌های مختلف گفته شده، ۱۷۰ پرسشنامه در بین افراد مختلف توزیع، که از آن تعداد ۱۰۵ نفر (۶۱/۷ درصد) پاسخ دادند و تجزیه و تحلیل صورت انجام شده بر اساس نظرهای این افراد صورت گرفته است.

یافته‌ها

اطلاعات جمعیت شناختی

همان‌طور که گفته شد، متخصصان از گروه‌های مختلف شناسایی شده بودند که جدول ۱ حوزه فعالیتی آن‌ها را نشان می‌دهد:

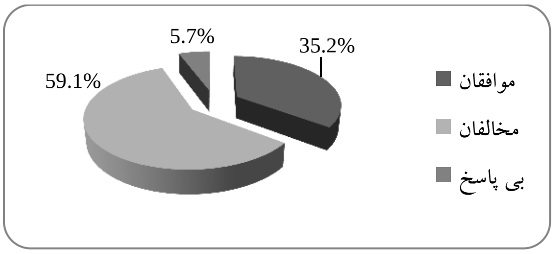
1. www.nevisak.ir
2. http://cacbp.ir
3. http://pubs.ir

جدول ۱. توزیع فراوانی حوزه فعالیتی پاسخ‌دهندگان

حوزه فعالیت	فراوانی	درصد
پژوهشگر ادبیات کودک و نوجوان	۵۰	۲۸/۹
نویسنده	۴۲	۲۴/۴
مترجم	۲۲	۱۲/۸
کارشناس و یا تحصیل‌کرده ادبیات کودک و نوجوان	۱۸	۱۰/۲
منتقد	۱۸	۱۰/۲
ناشر کتاب کودک و نوجوان	۱۳	۷/۶
تصویرگر	۱۰	۵/۹
جمع	۱۷۳	۱۰۰

داده‌های مندرج در جدول ۱ حاکی از این است اکثریت آنان ۲۸/۹ درصد پژوهشگران ادبیات کودک و نوجوان، ۲۴/۴ درصد را نویسندگان، ۱۲/۸ درصد را مترجمان تشکیل داده‌اند. منتقدین و کسانی که در زمینه ادبیات کودک و نوجوان تحصیل کرده‌اند، هر کدام، ۱۰/۲ درصد از کل پاسخ‌گویان را تشکیل داده‌اند. ۷/۶ درصد پاسخ‌گویان ناشر کتاب کودک و نوجوان بوده‌اند. ۵/۹ درصد پاسخ‌گویان در زمینه تصویرگری فعالیت داشته‌اند. از آنجائی که برخی از پاسخ‌دهندگان در تعیین حوزه فعالیت خود دو حوزه را مشخص کرده بودند لذا تعداد پاسخ‌دهندگان بیشتر از ۱۰۵ نفر بوده است.

در پاسخ به پرسش اول پژوهش، مبنی بر اینکه دیدگاه متخصصان در ارتباط با گروه‌بندی سنی رایج کشور، ابتدا موافقت و مخالفت افراد با گروه‌بندی سنی رایج پرسیده شد و در ادامه به بررسی دیدگاه آنها در ارتباط با نقش گروه‌بندی سنی در تهیه و تألیف اثر برای کودکان؛ در مرحله توزیع و عرضه اثر و مخاطبان آثار منتشر شده پرداخته شده است.

نمودار ۱. توزیع فراوانی موافقان و مخالفان با گروه‌بندی سنی رایج کشور

همان‌طور که داده‌های نمودار ۱ نشان می‌دهد، ۳۷ نفر (۳۵/۲ درصد) از پاسخ‌گویان اعلام کرده‌اند که گروه‌بندی سنی رایج مناسب و با آن موافق هستند. ۶۲ نفر (۵۹/۱ درصد)، گروه‌بندی سنی رایج را

نامناسب دانسته و با آن مخالفت کرده‌اند.۶ نفر (۵/۷ درصد) نیز در پاسخ به این سؤال هیچ اظهارنظری نکرده‌اند.

برای بررسی نظر متخصصان در خصوص نقش گروه سنی در تهیه و تألیف اثر برای کودکان و نوجوانان، جدول ۱ تهیه گردیده است.

جدول ۱. توزیع فراوانی و درصد نظرات متخصصان در ارتباط با نقش گروه‌بندی سنی رایج در فرایند تألیف و تدوین

گزاره‌ها	کاملاً مخالفم		مخالفم		نه موافقم و نه مخالف		موافقم		کاملاً موافقم		میانگین ۱ تا ۵
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	
گروه‌بندی سنی رایج، نویسنده را وادار می‌کند تا در اثر خود واژگان پایه گروه سنی مخاطب را مبنا قرار دهد	۲	۱/۹	۱۱	۱۰/۵	۱۱	۱۰/۵	۶۴	۶۱	۱۷	۱۶/۲	۳/۸
گروه‌بندی رایج، نویسنده را وادار می‌کند تا در تهیه اثر خود، به میزان سواد و اطلاعات کودکان و فهم و علایق آنان توجه داشته باشد	۱	۱	۱۷	۱۶/۲	۱۴	۱۳/۳	۴۶	۴۳/۸	۲۷	۲۵/۷	۳/۸
گروه‌بندی رایج، نویسنده را وادار می‌کند تا در اثر خود به تفاوت‌های فرهنگی و شرایط اجتماعی کودکان توجه داشته باشد	۸	۷.۶	۳۳	۳۱.۴	۲۳	۲۱.۹	۳۰	۲۸.۶	۱۱	۱۰.۵	۳.۰
گروه‌بندی رایج، تصویرگر را وادار می‌کند تا در تصویرگری اثر از رنگ‌های متناسب با ویژگی‌های روحی و روانی مخاطبان استفاده کند	۲	۱/۹	۱۴	۱۳/۳	۱۳	۱۲/۴	۴۷	۴۴/۸	۲۹	۲۷/۶	۳/۸
گروه‌بندی رایج، تصویرگر را وادار می‌کند تا در تصویرگری اثر نیازها و علائق مخاطبان را مبنا قرار دهد	۳	۲/۹	۲۲	۲۱	۱۵	۱۴/۳	۴۵	۴۲/۹	۲۰	۱۹	۳/۵

همان‌گونه که در جدول ۱ قابل مشاهده است، ۱۶/۲ درصد پاسخ‌گویان به‌صورت کامل و ۶۱ درصد پاسخ‌گویان به‌صورت نسبی با این نظر که «گروه‌بندی سنی رایج، نویسنده را وادار می‌کند تا در اثر خود واژگان پایه گروه سنی مخاطب را مبنا قرار دهد» موافقت کرده‌اند. از سویی، ۱۰/۵ درصد پاسخ‌گویان به‌صورت نسبی و ۱/۹ درصد پاسخ‌گویان به‌صورت کامل با گزاره مذکور مخالفت کرده‌اند. میانگین نظرات پاسخ‌گویان در ارتباط با این گزاره ۳ است. ۱۰/۵ درصد پاسخ‌گویان در ارتباط با این گزاره نظری نداده‌اند.

۲۵/۷ درصد پاسخ‌گویان به‌صورت کامل و ۴۳/۸ درصد به‌صورت نسبی بر این باور بوده‌اند که «گروه‌بندی رایج در اثر، نویسنده را وادار می‌کند تا در اثر خود به میزان سواد و اطلاعات کودکان و به فهم و علایق آنان توجه داشته باشد». اما ۱۶/۲ درصد پاسخ‌گویان به‌صورت نسبی و ۱ درصد به‌صورت کامل با گزاره مذکور مخالف بوده‌اند.۱۳/۳ درصد پاسخ‌گویان نیز در این باره نظری نداده‌اند. میانگین نظرات پاسخ‌گویان در ارتباط با این گزاره، ۳/۱ است. ۱۰/۵ درصد پاسخ‌گویان به‌صورت کامل بر این باور بوده‌اند که «گروه‌بندی رایج در اثر، نویسنده را وادار می‌کند تا در اثر خود به تفاوت‌های فرهنگی و شرایط اجتماعی کودکان توجه داشته باشد». ۲۸/۶ درصد پاسخ‌گویان نیز به‌صورت نسبی به‌نظر مذکور موافق بوده‌اند. ۳۱/۴ درصد پاسخ‌گویان به‌صورت نسبی و ۷/۶ درصد به‌صورت کامل با گزاره مذکور مخالف بوده‌اند. ۲۱/۹ درصد پاسخ‌گویان در مورد این گزاره نظری نداده‌اند. میانگین نظر پاسخ‌گویان در ارتباط با این گزاره ۲/۵ است.

تأثیر گروه‌بندی رایج در کشور بر انتخاب رنگ توسط تصویرگران به‌صورتی که متناسب با روحیات مخاطبان باشد، به‌صورت نسبی مورد تأیید ۴۴/۸ درصد پاسخ‌گویان و به‌صورت کامل مورد تأیید ۲۷/۶ درصد پاسخ‌گویان بوده است. از سوی دیگر ۱۳/۳ درصد پاسخ‌گویان به‌صورت نسبی و ۱/۹ درصد به‌صورت کامل با این نظر موافق نبوده‌اند. ۱۲/۴ درصد پاسخ‌گویان نیز در ارتباط با این گزاره اظهارنظری نکرده‌اند. میانگین نظرات پاسخ‌گویان با این نظر، ۳/۱ است.

۱۹ درصد پاسخ‌گویان به‌صورت کامل و ۴۲/۹ درصد پاسخ‌گویان به‌صورت نسبی بر این باورند که گروه‌بندی رایج در کشور بر کار تصویرگران اثر گذاشته و باعث شده است که ایشان در اثر خود نیازها و علایق مخاطبان را در نظر بگیرند؛ اما ۲۱ درصد پاسخ‌گویان به‌صورت نسبی و ۲/۹ درصد نیز به‌صورت کامل به این نظر مخالفت کرده‌اند. از سویی ۱۴/۳ درصد پاسخ‌گویان نیز در ارتباط با این گزاره نظر خود را ارائه نکرده‌اند. میانگین نظرات پاسخ‌گویان با این تأثیر، ۲/۹ است.

میانگین نمره کل نظراتی که پاسخ‌گویان در ارتباط با نقش گروه‌بندی سنی رایج در فرآیند تألیف و تدوین ارائه کرده‌اند ۲/۹۴(۶۵ درصد) است.

در راستای بررسی نظر متخصصان در خصوص تأثیر گروه‌بندی سنی در عرضه و فروش کتاب کودک جدول ۲ ارائه گردید.

جدول ۲. توزیع فراوانی و درصد نظرات متخصصان در ارتباط نقش گروه‌بندی سنی در عرضه و فروش آثار

گزاره‌ها	کاملاً مخالفم		مخالفم		نه موافقم و نه مخالف		موافقم		کاملاً موافقم		میانگین ۱ تا ۵
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	
گروه‌بندی رایج، کار عرضه کتاب به بازار را برای ناشران آسان می‌کند	۵	۴/۸	۱۵	۱۴/۳	۲۰	۱۹/۱	۵۲	۴۹/۵	۱۳	۱۲/۴	۳/۵
با گروه‌بندی رایج، به‌راحتی می‌توان دریافت که هر کتاب برای چه مخاطبی مناسب، و قابل توصیه است	۵	۴/۸	۴۱	۳۹	۸	۷/۶	۳۷	۳۵/۲	۱۴	۱۳/۳	۳/۱

داده‌های مندرج در جدول ۲ حاکی از آن است که ۱۲/۴ درصد پاسخ‌گویان به‌صورت کامل و ۴۹/۵ درصد نیز به‌صورت نسبی با این نظر که «گروه‌بندی رایج در اثر، کار عرضه کتاب به بازار را برای ناشران آسان می‌کند» موافق بوده‌اند؛ اما ۱۴/۳ درصد پاسخ‌گویان به‌صورت نسبی و ۴/۸ درصد به‌صورت کامل با نظر مذکور اظهار مخالفت کرده‌اند. ۱۹/۱ درصد پاسخ‌گویان در ارتباط با گزاره مذکور اظهارنظر نکرده‌اند. میانگین نظرات پاسخ‌گویان در ارتباط با این گزاره ۲/۹ است.

۱۳/۳ درصد پاسخ‌گویان به‌صورت کامل و ۳۵/۲ درصد به‌صورت نسبی بر این باور هستند که «با گروه‌بندی رایج، به‌راحتی می‌توان دریافت که هر کتاب برای چه مخاطبی مناسب، و قابل توصیه است» اما ۳۹ درصد پاسخ‌گویان به‌صورت نسبی و ۴/۸ درصد به‌صورت کامل با این باور مخالف بوده‌اند. ۷/۶ درصد پاسخ‌گویان در ارتباط با این گزاره نظری نداده‌اند. میانگین نظرات پاسخ‌گویان در ارتباط با این گزاره، ۲/۶ است.

میانگین نمره کل نظراتی که پاسخ‌گویان در ارتباط با نقش گروه‌بندی سنی رایج در عرضه و فروش آثار ارائه کرده‌اند ۲/۷۳ (۵۸ درصد) است.

همچنین برای بررسی دیدگاه ارتباط بین گروه‌بندی سنی رایج در کشور و مخاطبان آثار منتشر شده در قالب جدول ۳ طراحی شده است.

جدول ۳. توزیع فراوانی و درصد نظرات متخصصان در ارتباط بین گروه‌بندی سنی رایج و مخاطبان آثار منتشر شده

گزاره‌ها	کاملاً مخالفم		مخالفم		نه موافقم و نه مخالف		موافقم		کاملاً موافقم		میانگین ۱ تا ۵
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	
گروه‌بندی رایج، در اثر حاکی از آن است علائق و نیازهای دختران و پسران با همدیگر متفاوت است	۱۹	۱۸/۱	۴۸	۴۵/۷	۲۱	۲۰	۱۲	۱۱/۴	۵	۴/۸	۲/۴
گروه‌بندی رایج، در اثر حاکی از آن است علائق و نیازهای دختران و پسران مورد توجه قرار گرفته است	۱۸	۱۷/۱	۵۸	۵۵/۲	۱۹	۱۸/۱	۷	۶/۷	۳	۲/۹	۲/۲
گروه‌بندی رایج، در اثر حاکی از آن است که علائق مخاطبان در گروه های سنی متفاوت با هم فرق دارد	۷	۶/۷	۲۵	۲۳/۸	۱۱	۱۰/۵	۵۰	۴۷/۶	۱۲	۱۱/۴	۳/۳
گروه‌بندی رایج، در اثر حاکی از آن است که علائق مخاطبان در گروه های سنی متفاوت در نظر گرفته شده است	۶	۵/۷	۲۸	۲۶/۷	۲۳	۲۱/۹	۳۹	۳۷/۱	۹	۸/۶	۳/۲

۴/۸ درصد پاسخ‌گویان به‌صورت کامل و ۱۱/۴ درصد به‌صورت نسبی معتقدند که با گروه‌بندی سنی رایج می‌توان به‌وجود تفاوت در علائق و نیازهای دختران و پسران پی برد. از سوی دیگر ۴۵/۷ درصد پاسخ‌گویان به‌صورت نسبی و ۱۸/۱ درصد به‌صورت کامل با گزاره مذکور مخالف بوده‌اند و معتقدند که وجود تفاوت در علائق و نیازهای دختران و پسران در گروه‌بندی سنی رایج منعکس نشده است. در این ارتباط ۲۰ درصد پاسخ‌گویان نظر نداده‌اند. میانگین نظرات پاسخ‌گویان در ارتباط با گزاره، ۲ است.

تنها ۲/۹ درصد پاسخ‌گویان به‌صورت کامل و ۶/۷ درصد به‌صورت نسبی بر این باورند که گروه‌بندی رایج، تفاوت علائق و نیازهای دختران و پسران را در نظر گرفته است؛ ۵۵/۲ درصد به‌صورت نسبی و ۱۷/۱ درصد به‌صورت کامل با این نظر مخالفت کرده‌اند، ۱۸/۱ درصد نیز نظری نداده‌اند. میانگین نظر پاسخ‌گویان در این باره، ۱/۹ است.

از نظر ۱۱/۴ درصد پاسخ‌گویان، گروه‌بندی رایج نشان می‌دهد که علاقه‌های مخاطبان گروه‌های سنی مختلف با هم متفاوت است؛ ۴۷/۶ درصد نیز به‌صورت نسبی با این نظر موافقت کرده‌اند. ۲۳/۸ درصد به‌صورت نسبی و ۶/۷ درصد به‌صورت مطلق با این گزاره مخالف بوده‌اند. ۱۰/۵ درصد نیز در این ارتباط اظهارنظر نکرده‌اند. میانگین نظرات پاسخ‌گویان در ارتباط با این گزاره، ۲/۷ است.

۸/۶ درصد پاسخ‌گویان به‌صورت کامل بر این باورند که «گروه‌بندی رایج، در اثر حاکی از آن است که علائق مخاطبان در گروه‌های سنی متفاوت در نظر گرفته شده است»، ۳۷/۱ درصد نیز با این باور به‌صورت نسبی موافق بوده‌اند؛ اما ۲۶/۷ درصد پاسخ‌گویان به‌صورت نسبی و ۵/۷ درصد به‌صورت مطلق با گزاره مذکور مخالفت کرده‌اند. ۲۱/۹ درصد در ارتباط با این گزاره نظری نداده‌اند. میانگین نظرات پاسخ‌گویان در ارتباط با این گزاره، ۲/۶ است.

میانگین نمره کل نظرات متخصصان در ارتباط بین گروه‌بندی سنی رایج و مخاطبان آثار منتشر شده ۲/۳۳ (۴۴ درصد) است.

پاسخ به پرسش دوم. دیدگاه متخصصان در خصوص مسائل و مشکلات گروه‌بندی سنی رایج کشور چیست؟

برای پاسخ‌گویی به پرسش دوم جدولی در ارتباط با نقدهایی که به گروه‌بندی رایج می‌شود، ارائه شده است، البته گزینه‌های مرتبط با این پرسش به‌صورت جملات مثبت بیان شده است تا از القاء نظرات به پاسخگویان جلوگیری شود.

جدول ۴. توزیع فراوانی و درصد نظرات متخصصان در ارتباط با مشکلات وارده به گروه‌بندی سنی رایج

گزاره‌ها	کاملاً مخالفم		مخالفم		نه موافقم و نه مخالف		موافقم		کاملاً موافقم		میانگین ۱ تا ۵
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	
گروه‌بندی رایج، مطابق با آخرین یافته‌های علمی است	۲۲	۲۱	۳۹	۳۷/۱	۳۵	۳۳/۴	۸	۷/۶	۱	۱	۲/۳
گروه‌بندی رایج، اطلاعاتی درباره رشد شناختی کودکان در اختیار ما (تولیدکنندگان و یا مسئولین) قرار می‌دهد	۸	۷/۶	۴۱	۳۹	۲۲	۲۰/۹	۳۲	۳۰/۵	۲	۱/۹	۲/۸
گروه‌بندی مشخص شده، گروه‌های سنی زیر ۶ سال را نیز مدنظر قرار داده است	۱۶	۱۵/۲	۳۰	۲۸/۶	۲۶	۲۴/۷	۲۷	۲۵/۷	۶	۵/۷	۲/۸
گروه‌بندی رایج، متناسب با نیازهای فعلی کودکان است	۱۳	۱۲/۴	۵۳	۵۰/۵	۱۸	۱۷/۱	۲۱	۲۰	۰	۰	۲/۴
گروه‌بندی رایج، به تفاوت‌های فرهنگی توجه دارد	۲۲	۲۱	۵۰	۴۷/۶	۲۴	۲۲/۸	۸	۷/۶	۱	۱	۲/۲
گروه‌بندی رایج، متناسب با نیازهای کودکان خاص از جمله عقب‌مانده ذهنی، است.	۳۳	۳۱/۴	۵۱	۴۸/۶	۱۳	۱۲/۴	۶	۵/۷	۲	۱/۹	۲/۰

داده‌های مندرج در جدول ۴ حاکی از این است که یک درصد پاسخ‌گویان با این گزاره که «گروه‌بندی رایج، مطابق با آخرین یافته‌های علمی است» کاملاً موافق بوده‌اند. ۷/۶ درصد نیز با این گزاره اعلام موافقت کرده‌اند. ۳۷/۱ درصد پاسخ‌گویان با گزاره مذکور مخالفت کرده‌اند و ۲۱ درصد نیز با این گزاره کاملاً مخالف بوده‌اند. ۳۳/۴ درصد پاسخ‌گویان در ارتباط با این سؤال اظهارنظر نکرده‌اند. میانگین پاسخ‌های ارائه شده، ۱/۸ است.

۱/۹ درصد پاسخ‌گویان با این گزاره که «گروه‌بندی سنی رایج، اطلاعاتی در مورد رشد شناختی کودکان در اختیار مسئولین و تولیدکنندگان آثار کودکان قرار می‌دهد» به‌صورت کامل موافق بوده‌اند.

۳۰/۵ درصد نیز با گزاره مذکور موافق بوده‌اند.۳۹ درصد پاسخ‌گویان با این نظر مخالفت کرده و اعلام کرده‌اند که گروه‌بندی سنی رایج توان ارائه اطلاعات در ارتباط با رشد شناختی کودکان را ندارد. ۷/۶ درصد پاسخ‌گویان با گزاره مذکور به‌صورت کامل مخالف بوده‌اند. ۲۰/۹ درصد پاسخ‌گویان در ارتباط با این سؤال اظهارنظر نکرده‌اند. میانگین پاسخ‌های ارائه شده، ۲/۳ است.

۵/۷ درصد پاسخ‌گویان با این گزاره که «در گروه‌بندی سنی رایج، گروه‌های سنی زیر شش سال نیز در نظر گرفته شده است» به‌صورت کامل موافقت کرده‌اند. ۲۵/۷ درصد پاسخ‌گویان نیز با گزاره مذکور موافق بوده‌اند. ۲۸/۶ درصد پاسخ‌گویان نیز با این نظر مخالفت کرده‌اند. ۱۵/۲ درصد پاسخ‌گویان با نظر مذکور به‌صورت کامل مخالف بوده‌اند.۲۴/۷ درصد پاسخ‌گویان در مورد این سؤال اظهارنظر نکرده‌اند. میانگین پاسخ‌های ارائه شده ۲/۳ است.

هیچ‌یک از پاسخ‌گویان به‌صورت کامل باور ندارند که گروه‌بندی سنی رایج، متناسب با نیازهای فعلی کودکان است اما ۲۰ درصد پاسخ‌گویان با این نظر موافقت کرده‌اند. ۵۰/۵ درصد پاسخ‌گویان با گزاره مذکور مخالف بوده و ۱۲/۴ درصد پاسخ‌گویان با مخالفت کامل با گزاره مذکور اعلام کرده‌اند که در گروه‌بندی سنی رایج، نیازهای فعلی کودکان در نظر گرفته نشده است. ۱۷/۱ درصد پاسخ‌گویان در این‌باره اظهارنظر نکرده‌اند. میانگین نظرات پاسخ‌گویان در ارتباط با این گزاره، ۲/۴ است.

تنها یک درصد پاسخ‌گویان به‌صورت کامل با این گزاره که «گروه‌بندی رایج، به تفاوت‌های فرهنگی توجه دارد» موافق بوده‌اند، ۷/۶ درصد پاسخ‌گویان نیز در پاسخ به این سؤال گزینه موافقم را انتخاب کرده‌اند.۴۷/۶ درصد پاسخ‌گویان به‌صورت نسبی و ۲۱ درصد به‌صورت کامل با این نظر مخالفت کرده‌اند. ۲۲/۸ درصد پاسخ‌گویان در این مورد نظری نداده‌اند. میانگین نظرات پاسخ‌گویان، ۲/۲ است.

۹ /۱ درصد پاسخ‌گویان به‌صورت کامل و ۵/۷ درصد به‌صورت نسبی بر این باور هستند که «گروه‌بندی رایج، متناسب با نیازهای کودکان خاص از جمله عقب‌مانده ذهنی، است». ۴۸/۶ درصد پاسخ‌گویان به‌صورت نسبی با این نظر مخالف بوده‌اند اما ۳۱/۴ درصد به‌صورت کامل با گزاره مذکور مخالفت کرده‌اند. ۱۲/۴ درصد پاسخ‌گویان در مورد این سؤال اظهارنظر نکرده‌اند. میانگین نظرات پاسخ‌گویان، ۲ است.

میانگین نمره کل نظراتی که پاسخ‌گویان در ارتباط با مشکلات وارده به گروه سنی رایج ارائه کرده‌اند ۲/۰۲ (۳۴ درصد) است.

پاسخ به پرسش سوم. دیدگاه متخصصان درباره پیشنهادات مطرح شده در خصوص گروه‌بندی سنی رایج چیست؟ برای پاسخ به این پرسش جدول ۵ تنظیم گردیده است.

جدول ۵. توزیع فراوانی و درصد نظرات متخصصان در ارتباط با پیشنهادات مطرح شده برای گروه‌بندی سنی رایج

گزاره‌ها	کاملاً مخالفم		مخالفم		نه موافقم و نه مخالف		موافقم		کاملاً موافقم		میانگین ۱ تا ۵
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	
گروه‌بندی سنی حذف شود و تقسیم‌بندی کتاب‌ها براساس موضوع باشد (با انتخاب و نظارت والدین و مربیان و کتابداران برحسب استعدادهای مختلف کودک و نوجوان انتخاب شود)	۱۰	۹/۵	۳۴	۳۲/۴	۲۱	۲۰	۲۹	۲۷/۶	۱۱	۱۰/۵	۳/۰
برای ایجاد بازنگری در گروه‌بندی سنی رایج باید شورایی متشکل از روان‌شناسان، جامعه‌شناسان، مدیران فرهنگی، نویسندگان، شاعران، ناشران، مصوران و کتابداران در حیطه کتاب کودک تشکیل گردد.	۲	۱/۹	-	-	۱۰	۹/۵	۳۲	۳۰/۵	۶۰	۵۷/۱	۴/۴
بازنگری در گروه‌بندی سنی رایج نیازمند انجام پژوهش‌های علمی عمیق می‌باشد.	-	-	-	-	۶	۵/۸	۳۱	۲۹/۵	۶۶	۶۲/۹	۴/۵
به‌جای گروه‌بندی سنی رایج، گروه بندی سنی فروشگاه آنلاین کتاب کودک هدهد (۰-۲ سال، ۳-۶ سال، ۷-۹ سال، ۱۰-۱۲ سال، ۱۳ سال به بالا) مناسب است	۳	۲/۹	۱۰	۹/۵	۴۹	۴۶/۷	۳۵	۳۳/۳	۸	۷/۶	۳/۳
ایجاد گروه‌بندی جدید برای کودکان خاص	-	-	۸	۷/۶	۱۰	۹/۶	۵۲	۴۹/۵	۳۴	۳۲/۴	۴/۰

همان‌گونه که در جدول ۵ مشاهده می‌شود. یکی از پیشنهادات برای بهبود گروه‌بندی سنی این است که گروه‌بندی فعلی حذف شود و انتخاب کتاب برای کودکان تحت نظارت والدین، مربیان و کتابداران و متناسب با استعدادهای کودکان انجام شود. با این نظر، ۱۰/۵ درصد پاسخ‌گویان به‌صورت کامل و ۲۷/۶ درصد به‌صورت نسبی موافق بوده‌اند. اما ۳۲/۴ درصد پاسخ‌گویان به‌صورت نسبی و ۹/۵ درصد به‌صورت کامل با این پیشنهاد مخالفت کرده‌اند.۲۰ درصد نیز در مورد این پیشنهاد، هیچ نظری نداده‌اند. میانگین نمره موافقت پاسخ‌گویان با این پیشنهاد، ۳ است.

تشکیل شورایی متشکل از روان‌شناسان، جامعه‌شناسان، مدیران فرهنگی، نویسندگان، شاعران، ناشران، مصوران و کتابداران در حیطه کتاب کودک و بازنگری در گروه‌بندی سنی حاضر، پیشنهادی است که پاسخ‌گویان زیادی با آن موافق بوده‌اند. ۵۷/۱ درصد پاسخ‌گویان کاملاً با این پیشنهاد موافق بوده‌اند، ۳۰/۵ درصد نیز به‌صورت نسبی با پیشنهاد مذکور موافقت کرده؛ تنها ۱/۹ درصد پاسخ‌گویان، به‌صورت کامل و ۱ درصد با صورت نسبی مخالف این پیشنهاد بوده‌اند. ۹/۵ درصد پاسخ‌گویان نیز در مورد این پیشنهاد نظری نداده‌اند. میانگین نمره میزان موافقت پاسخ‌گویان با این پیشنهاد، ۴/۴ است.

انجام تحقیقات علمی عمیق، یکی دیگر از پیشنهادهایی است که به‌منظور بهبود گروه‌بندی سنی رایج ارائه شده است؛ تنها یک درصد پاسخ‌گویان با این پیشنهاد مخالف بوده‌اند، یک درصد نیز به‌صورت نسبی با پیشنهاد مذکور مخالف بوده‌اند. ۶۲/۹ درصد پاسخ‌گویان اعلام کرده‌اند که با پیشنهاد مذکور کاملاً موافق هستند، ۲۹/۵ درصد نیز به‌صورت نسبی با گزاره مذکور موافق بوده‌اند. ۵/۸ درصد پاسخ‌گویان، در مورد این پیشنهاد نظری نداده‌اند، میانگین نمره میزان موافقت پاسخ‌گویان با این پیشنهاد ۴/۵ است.

۴۰/۹ درصد پاسخ‌گویان عنوان کرده‌اند که به‌منظور بهبود وضعیت گروه‌بندی سنی حاضر بهتر است به‌جای گروه‌بندی رایج، از گروه‌بندی سنی فروشگاه آنلاین کتاب کودک هدهد استفاده شود (۷/۶ درصد به‌صورت کامل و ۳۳/۳ درصد به‌صورت نسبی با این پیشنهاد موافق بوده‌اند) از سویی ۹/۵ درصد پاسخ‌گویان اعلام کرده‌اند که به‌صورت نسبی با این پیشنهاد مخالف هستند و ۲/۹ درصد نیز به‌صورت کامل با پیشنهاد مذکور مخالفت کرده‌اند. ۴۶/۷ درصد پاسخ‌گویان در ارتباط با این پیشنهاد هیچ نظری نداده‌اند. میانگین نمره موافقت پاسخ‌گویان با این پیشنهاد، ۳/۳ است.

۸۱/۹ درصد پاسخ‌گویان اعلام کرده‌اند که لازم است برای کودکان خاص، گروه‌بندی سنی خاصی در نظر گرفت (این پیشنهاد را ۳۲/۴ درصد پاسخ‌گویان به‌صورت کامل و ۴۹/۵ درصد به‌صورت

نسبی تأیید کرده‌اند). از سویی ۷/۶ درصد پاسخ‌گویان به‌صورت نسبی و ۱ درصد به‌صورت کامل با این پیشنهاد مخالفت کرده‌اند. ۹/۶ درصد پاسخ‌گویان نیز در مورد این پیشنهاد نظری نداده‌اند. میانگین نمره میزان موافقت پاسخ‌گویان با این پیشنهاد، ۴ است.

بحث و نتیجه‌گیری

کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان در سال ۱۳۶۸ روشی را برای گروه‌بندی سنی کتاب‌ها تعریف کرد و برای سال‌های متمادی است که این دسته‌بندی، برای کتاب‌ها استفاده می‌شود. به‌نظر می‌رسد که گروه‌بندی سنی که در حال حاضر رایج است، براساس رشد شناختی کودک انجام شده که توسط پیاژه مطرح گردیده است.

ناشران و نویسندگان، گه گاه گروه‌بندی ارائه شده از سوی کانون پرورش فکری را مورد نقد قرار داده و آن‌را نامناسب بیان می‌کنند. از این‌رو، پژوهش حاضر به اجرا درآمد تا نظرات متخصصان را در ارتباط با گروه‌بندی سنی مورد بررسی قرار دهد. نتایج پژوهش نشان داد که حدود ۵۹ درصد از متخصصان این حوزه، مخالف گروه‌بندی سنی رایج بودند. همان‌طور که بیان شد، گروه‌بندی سنی بر نظر پیاژه استوار است. بردبار (۱۳۸۰) معتقد است که «امروزه بسیاری از دانشمندان معتقدند که پیاژه توانایی‌های کودکان را کمتر از آنچه هست برآورد کرده است». این مخالفان با شواهد خود این نظریه پیاژه را به چالش فرا خوانده و خواستار کنار گذاشتن آن هستند و همان‌گونه که سیدآبادی (۱۳۸۱) مطرح می‌کند هر تقسیم‌بندی که سوی دانشمندان همچون پیاژه ارائه شده است محصول پژوهش جدی است و حداقل در مکان، زمان و شرایط پژوهش شده می‌توان به نتایج آن تکیه کرد. بنابراین، آنچه که مسلم است گروه‌بندی سنی فعلی برای سال‌های متمادی مورد استفاده قرارگرفته، بدون اینکه بررسی در مورد آنان صورت گیرد و این می‌تواند دلیلی برای مخالفت با گروه‌بندی سنی فعلی آثار کودکان و نوجوانان باشد.

با وجود مخالفت اکثریت با گروه‌بندی سنی، میانگین نمره کل نظراتی که پاسخ‌گویان در ارتباط با نقش گروه‌بندی سنی رایج در فرآیند تألیف و تدوین آثار کودکان و نوجوانان ارائه کرده‌اند ۲/۹۴ (۶۵ درصد) است که نشان‌دهنده این است که متخصصین با آقاگل زاده و رضوی (۱۳۹۱) که بیان می‌کنند هنگام نوشتن توجه به گروه سنی مخاطب از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است تا نوشته گیرایی و جذابیت برخوردار شود موافق بوده‌اند. افزون بر این، میانگین نمره کل نظرات متخصصین در ارتباط با نقش گروه‌بندی سنی رایج در فرایند عرضه و فروش آثار کودکان و نوجوانان ۲/۷۳ (۵۸ درصد) بود که نشان‌دهنده این است که متخصصین با نظر حافظی (۱۳۸۰) در ارتباط با نقش گروه‌بندی سنی از جنبه

توزیعی و عرضه موافق بوده‌اند؛ و میانگین نظرات متخصصین درباره ارتباط بین گروه‌بندی سنی رایج و مخاطبان آثار ۲/۳۳ (۴۴ درصد) بود. با توجه آنچه که گذشت، مؤلفان، ناشران و مخاطبان آثار کودک و نوجوان هرکدام به قسمی به گروه‌بندی سنی توجه و به اهمیت آن اذعان دارند.

در ارتباط با مشکلات و ضعف‌های وارده به گروه‌بندی سنی، میانگین نمره کل دیدگاه متخصصان ۲/۰۲ (۳۴ درصد) است. همان‌گونه که قبلاً توضیح داده شد، گزینه‌های مربوط به این سؤال به‌صورت مثبت بیان شده است تا از القا نظرات به متخصصان جلوگیری شود؛ بنابراین، میانگین کل نشان‌دهنده این است متخصصان نیز بر انتقادات وارده بر گروه‌بندی سنی اذعان داشته‌اند.

در پرسش آخر پیشنهادهایی برای بهبود گروه‌بندی سنی ارائه شد که از میان گزاره‌های مطرح شده برای بازنگری در گروه‌بندی سنی با گزاره «بازنگری در گروه‌بندی سنی رایج نیازمند انجام پژوهش های علمی عمیق می‌باشد»، ۶۲/۹ درصد کاملاً موافق بوده‌اند و در مقابل با گزاره «گروه‌بندی سنی حذف شود و تقسیم‌بندی کتاب‌ها براساس موضوع باشد» ۱۰/۵ درصد پاسخ‌گویان کاملاً موافق بوده‌اند که این آمار حاکی از آن است که اگرچه اکثریت متخصص‌های کودک و نوجوان با گروه‌بندی سنی مخالف هستند اما این مخالفت به‌گونه‌ای نیست که بخواهند کاملاً بر آن خط بطلان کشیده و آن‌را حذف کنند و به‌طوری که شاه‌آبادی از مدافعان گروه‌بندی سنی می‌گوید: اصل گروه‌بندی را نمی‌توان قدیمی شده و ناکارآمد تلقی کرد بلکه مسائلی که برای این گروه‌های سنی تعریف شده است و موقعیت خاصی که داشته و دارند تغییر کرده است[1]. بنابراین، گروه‌بندی سنی نیاز به بازنگری علمی و متناسب با شناخت همه ساحتی کودک امروزی دارد به بیان دیگر، آنچه که در تقسیم‌بندی‌ها بیش از خود تقسیم‌بندی اهمیت دارد ملاک و معیار تقسیم‌بندی و طبقه‌بندی است. رده‌بندی سنی کودکان هم از این قاعده مستثنی نیست، باید دید که:

۱. چه عواملی در تقسیم‌بندی اولیه دخیل بودند.

۲. این عوامل چه مقدار مؤثر و درست بودند.

۳. برفرض صحت و اعتبار در تقسیم‌بندی اولیه، اکنون با گذشت زمان و تغییرات فرهنگی و تاریخی و شناختی جهان جدید تقسیم‌بندی قبلی چه مقدار معتبر و مؤثرند، و بهتر است در این زمینه بررسی‌های بیشتری صورت گیرد.

1. http://www.magiran.com/ppdf/nppdf/2835/p0283531790051.pdf

۴. آیا کتاب‌هایی که برمبنای تقسیم‌بندی فعلی/گذشته فراهم می‌شوند، حقیقتاً ملاک‌های تقسیم‌بندی فعلی/گذشته را از نظر زبانی، ساختاری و محتوایی و تصویری رعایت می‌کنند یا فقط صوری از این تقسیم‌بندی به‌عنوان برچسب و باری به هر جهت استفاده می‌شود[۱].

پیشنهادها

- پژوهشی در ارتباط با کارآمدی و ناکارآمدی گروه‌بندی سنی رایج به روش کیفی صورت گیرد.
- شورایی متشکل از روان شناسان تخصصی کودک و نوجوان و جامعه شناسان در کنار مدیران فرهنگی، نویسندگان و ناشران، بازنگری در رده‌بندی سنی کتاب‌های کودک و نوجوان را مورد بررسی قرار دهند.
- چنانچه یک گروه‌بندی علمی و جامع از طرف وزارت ارشاد در نظر گرفته شود و همه پدیدآورندگان و ناشران این قانون را رعایت کنند شاید در نهایت وضعیت کتاب‌های کودکان و نوجوانان در ایران به جایگاه بهتر برسد.

محدودیت‌های پژوهش

- عدم پاسخگویی مناسب بعضی از جامعه پژوهش به پرسشنامه، باعث شد تا در تکمیل کردن نتایج پژوهش و نتیجه‌گیری مطالب، مقاله بیش از یکسال زمان به خود اختصاص داده باشد.
- عدم همکاری بعضی از ارگان‌ها با محققین در ارتباط با دسترسی به متخصصین این حوزه باعث شد تا با زحمت فراوان به آنها دسترسی پیدا کنیم.

از تمام کسانی که ما را در این امر مهم یاری رساندند تشکر می‌کنیم و به‌دلیل اینکه این موضوع برای اولین بار است که به‌صورت یک کار پژوهشی به‌صورت جدی انجام شده بود دچار نقص‌هایی است که امیدواریم با ادامه کار این نواقص برطرف شود.

۱. معیارهای بیان شده از ۱ تا ۴ را از پیشنهادات خود پاسخ دهندگان اقتباس شده است که به صورت پرسشی باز انجام شده بود.

فهرست منابع

آقاگل زاده، فردوس و رضوی زاده، اکرم (۱۳۹۱). ویژگی‌های واژگانی ادبیات داستانی کودکان (گروه‌های سنی الف ب ج) در زبان فارسی از دیدگاه زبان‌شناسی. اولین همایش میان رشته‌ای آموزش و یادگیری زبان. قابل دسترس در: http://confbank.um.ac.ir/modules/conf_display/conferences/llt/22.pdf

انواری، آرزو (۱۳۸۳). چکیده پایان‌نامه: ضرورت رنگ در تصویرسازی ادبیات کودکان. کتاب ماه کودک و نوجوان، ۸۵، ۱۲۶-۱۲۷.

اعتمادی، آرزو؛ کوکبی، مرتضی، و معرف زاده، عبدالحمید (۱۳۸۸). نظر مربیان کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان در خوزستان در مورد گروه‌های سنی مناسب، کمیت و کیفیت داستان‌های واقعی. فصلنامه کتاب، ۲۱ (۲)، ۲۲۸-۲۴۵.

بردبار، غلامرضا (۱۳۸۰). تعریف نوین ادبیات کودکان و نوجوانان: روانشناسی رشد: جنینی کودکی تا دانشگاه. اصفهان: گل‌های محمدی.

حافظی، علی‌رضا (۱۳۸۰). ادبیات کودک، ادبیات تدریج است (بحثی در روانشناسی مخاطب کودک و نوجوان). پژوهش‌نامه ادبیات کودک و نوجوان، شماره ۲۶، ص. ۳-۱۳.

خانی اوشانی، طوبا (۱۳۹۲). تصویرگری و هنر نقد و بررسی: برای کدام گروه سنی تصویرگری می‌کنیم؟ کتاب ماه کودک و نوجوان، ۱۶ (۱۱)، (پیاپی ۱۹۱)، ص. ۸۳-۸۶

سیدآبادی، علی‌اصغر (۱۳۸۱). شناخت پیشینی از مخاطب کودک و نوجوان. پژوهش‌نامه ادبیات کودک و نوجوان، ۲۹، ۳۰-۳۸

شاه‌آبادی، حمیدرضا (۱۳۹۰، ۲۷ تیرماه). تعریف گروه سنی جدید برای کتاب‌های کودک و نوجوان. مجله جام جم. ص ۵

قزل‌ایاغ، ثریا (۱۳۸۳). ادبیات کودکان و نوجوانان و ترویج خواندن (مواد خدمات کتابخانه برای کودکان و نوجوانان). تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی (سمت).

گروه سنی (۲۰۱۳). ویکی پدیا. قابل دسترس در: http://fa. wikipedia.org/wiki/

مخاطب شناسی در تصویرگری کتاب کودک (۱۳۹۳). پایگاه تحلیل خبری کتابداری و اطلاع‌رسانی (لیزنا). قابل دسترس در: http://www.lisna.ir/Report/14892

نوکاریزی، محسن و ضیغمی، مجید (۱۳۹۲). مقایسه میزان اهمیت ملاک‌های رایج انتخاب کتاب کودک برای والدین و کودکان شهر مشهد. تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی، ۱۹ (۳)، ۳۶۱-۳۴۳.

نورتون، دونا و نورتون، ساندرا (۱۳۸۲). شناخت ادبیات کودکان: گونه‌ها و کاربردها از روزن چشم کودک. ترجمه منصوره راعی و دیگران، ج ۱، تهران: موسسه فرهنگی، هنری خانه ترجمه کودکان و نوجوانان.

Aslan, C. (2016). Validity of a Checklist for the Design, Content, and Instructional Qualities of Children's Books. *Journal of Education and Practice*, 32, 51-56.

McGuire, S. L. (2016). Early Children's Literature and Aging. *Creative Education*, 7, 2604-2612.